הלכות ברכת הפרות סימן רב

לה׳ שמן (ט) [ט] עקר (לב) ומברך עליו בורא פרי העץ, כ[א]ם אינו מתכוין לרפואה אלא לאכילה, הוה ליה׳ אניגרון (לג) [י] עקר ואינו מברך אלא על האניגרון (יא) (לד) (שהכל): ה לשקדים המרים, כשהם קטנים (לה) מברך בורא פרי העץ, גדולים ולא בלום, דאזוקי מזקי. * וטעמא דמלתא, דכשהם קטנים עקר אכילתם היא הקלפה ואינה מרה, וכשהם גדולים עקר אכילתם מה שבפנים והוא מר. (לו) מ[א]ם מתקן על ידי האור או דבר אחר, (לז) מברך *)בורא פרי העץ: ו נ[צ]לף (פרוש צלף, מין אילן שעלין שלו ראויים לאכילה, ויש בעליו כמין תמרים. אביונות הוא הפרי מהצלף. וקפריסין הן קלפה שסביב הפרי כקלפות האגוזים), (לח) על העלין ועל התמרות (לט) ועל (יב) הקפריסין (יג) (יג) בורא פרי האדמה, ועל האביונות שהם עקר הפרי בורא פרי העץ: ז * תמרים (מ) שמעכן בידיו ועשה מהם עסה

כ שם. ל רבנו יונה (ברכות כה: ד״ה האומרים) והקרא״ש (שם פ״ו סי׳ ג) והרשב״א (שם ל:. ד״ה האג״ר) כשם בעל הלכות גדולות. מ רבנו יונה (שם) והרא״ש (שם). * לעיל סעיף ג׳. אינו עקר הפרי דלאו אדעתא דהכי נטעי לה. נ ברכות ל״ו (ע״א) וכרבי עקיבא. ס שם ל״ח (ע״א). ע לשון הרמב״ם בפרק (ב׳) [ח׳] מהלכות ברכות (ה״ד).

שערי תשובה

[ט] עקר. עין באר היטב. ואין כן דעת הש״ז (סק״ב) והאליה רבה (סק״ט), ועין כיד אפרים: [י] עקר. עין באר היטב. ועין טור בשם הרבנו יוסף שלא כתב כן, והשור כתב שפקרתו נראית, והאחרונים חלקו על זה. ובלקוטי פרי חדש כתב, והנני מורה וכא בפשיטות כסברת הרבנו יוסף ז״ל, עין שם, וכיד אפרים שגם בהנהגת סמ״ג משמע כהרב רבנו יוסף, אך לאפוקי מפלוגתא יש לומר שהכל, עין שם: [יא] שהכל. עין באר היטב. ועין בא״ר פרי האדמה, ועין שם מה שכתב בשם בעל הלכות גדולות (הל׳ ברכות פ״ו) לברך בורא פרי האדמה, ועין שם מה שכתב לתרץ דברי השלחן ערוך, וכיד אפרים מה שכתב בזה: ו [יב] הקפריסין. עין באר היטב. ועדת התוספות (ברכות לו: ד״ה והלכתא) והרא״ש (שם פ״ו סי׳ ג) דמברך בורא פרי העץ, אך השור כתב דמברך בורא פרי האדמה, ועין בשו״ת שאגת אריה סימן כ״ג ובכיד אפרים מה שכתב בזה: [יג] בורא פרי האדמה. ועין בפני יהושע (שם לו: ד״ה בתוס׳ קליפי) שהשיג על הגמן אברהם (סק״ח), ועין בהאליה רבה (סי׳ רג סק״ב) שכתב בשם עולת תמיד (שם סק״ד)

באור הלכה

ה * ותמעמא דמלתא דכשהם קטנים עקר אכילתם היא הקלפה וכו׳. טעם זה שכתב המחבר, בהרבה ראשונים לא נזכר דבר זה של קלפה, אלא בפשוטו דהשקדים המרים גופם בקטנותם אינם מרים, ובגדלם נעשו מרים (עין רש״י חלין כ״ה (ע״ב ד״ה קטנים) ועדובין כ״ח (ע״ב ד״ה קטנים) ובפרוש המשנה בתרומ״ם (פ״א מ״ו) בחלין שם), וכל טעם זה דקלפה לא נזכר רק בתלמידי רבנו יונה (ברכות כה: ד״ה האומרים), אכן גם לדידיה משמע דכשמבדל נעשה הקלפה בצעצמה גם כן מרה, ולשון המחבר לא משמע כן. וצריך עיון קצת לדברי המחבר אמאי לא יברך על קלפת הגדולים על כל פנים שהכל בגדלו, אם לא שנאמר דלתמחבר גם כן בגדלו הקלפה לאו בר אכילה היא כלל מפני שהיא קשה, אבל לשונו אינו מדקדק כל כך לפי זה:

ז * תמרים שמעכן בידיו וכו׳. עין משנה ברורה (ס״ק מב) בסה שכתבנו דלהלכה קיימא לן וכו׳. ראה שבתורמת הדשן (סי׳ כט) דקדק מרש״י (לח. ד״ה טרימא) דטרימא הוא דוקא כשהם כתושים קצת, בכר השיב עליו בבית יוסף בסוף סימן ר״ד עין שם (ד״ה כתב מהרי״ קולון), וכן פסק הגמן אברהם (ס״ק יז) ואליה רבה (ס״ק יב) והגר״ז (סעיף יז) וחיי אדם (ח״א כלל נא ס״ק) דאפילו בנתרסקו לגמרי אם נפר במקצת מהות הפרי לא נשתנית ברכתן. ובאמת לכד דעת הרוקח (סי׳ שמא) שהובא בגמן אברהם (שם) שעומד בשיטת הרמב״ם (ברכות פ״ח ה״ד) מצאתי עוד כמה ראשונים דקיימי בשיטתיה, והוא הערוך בערך טרימא עין

משנה ברורה

דלא אזלינן כאן בתר רב המשקה, אלא כל דבר שעקר כוונתו, הוא עקר לענין הברכה, והשני נפטר בברכתו: (לב) ומברך עליו בורא פרי העץ. ולאחריו (לד) מעין שלש אם שהה כשעור: (לג) אניגרון עקר. א]ומשמע מדברי הש״ז (סק״ב) דמיירי שמי הסלקא הם הרוב לגבי שמן ולפיכך השמן נטפל לו, (לה) אבל הגמן אברהם (סק״י) כתב דאפילו באניגרון מועט נמי אניגרון עקר, כל שאינו לרפואה אלא לאכל, ומברך על האניגרון ופוטר השמן: (לד) שהכל. כן כתב הרמב״ם שם (פ״ח ה״ב), וכן משמע בתלמידי רבנו יונה (ברכות כה. ד״ה ומאי). והגמן אברהם (ס״ק יא) תמה, דהא מבאר לקמן בסימן ר״ה (ס״ב) דברכת מי השלוקות הוא בורא פרי האדמה, והגר״א מיישבו (לו) דהכא שמתקנו לשתיה ב]הרי הוא כמשקה וברכתו שהכל: ה (לה) מברך בורא פרי העץ. ואף על גב דבמתוקים קטנים אינו מברך אלא שהכל וכדלקמן סימן ר״ד (ס״א), שאני התם (לו) דאינו גמר פירא, וברוב״אי לא נטעי להו אדעתא לאוכלם קודם שיתבשלו, מה שאין כן הכא דברגלם לא יהיו ראויין כלל לאכילה (לז) נטעי להו שפיר אדעתא למיכל בקטנותם, והוה גמר פירא שלהם: (לו) ואם מתקן. דכיון דנשתנו למעלה ע״י המתוק באור, (לז) הוה ליה׳ כשאר פרות שאין ראויין לאכל חיין ונתבשלו דמברך כשהן מבושלין בורא פרי העץ, וכדלקמן בסעיף י״ב: (לז) מברך בורא פרי העץ. והוא הדין (מ) שאר מיני פרות שהם חמוצים או מרים ואינם ראויים לאכילה כלל ומתקן או בשלן שמברך בורא פרי העץ, דהלא באמת פרי הוא אלא שאינו ראוי לאכילה כך, לכך מהני מתוק: ו (לח) על העלין ועל התמרות. שאינן (מא) חשובין להקרא פרי העץ: (לט) ועל הקפריסין וכו׳. משום דאינו עקר הפרי. ומכל מקום (מב) בדיעבד אם ברך על הקפריסין בורא פרי העץ, יצא. ולענין קלפת פאמערנצי״ן שטוגנין בדבש, יש דעות (מג) בין האחרונים אם לברך עליהן שהכל או פרי העץ ופרי האדמה, (מד) ג]ועל כן יש לברך עליהן שהכל. ובדיעבד אם ברך פרי העץ או פרי האדמה, יצא: ז (מ) שמעכן

באר היטב

(ט) עקר. אפלוגי השמן הוא מוסכם. ב״ח (ס״ג). מגן אברהם (סק״ט): (י) עקר. אפלוגי הוא המבואר. מגן אברהם (סק״י): (יא) שהכל. צריך עיון, דהא בגמרא דף ל״ט (ע״א) איתה בהדיא דמברך על מי סלקא בורא פרי האדמה. מגן אברהם (סק״י): ו (יב) הקפריסין. הוא קלפת הפרי, כמו קלפת אגוזים: (יג) בורא פרי האדמה. דאינן עקר הפרי. מכאן הביא ראיה הרב ט״ז לקמן בסימן ר״ד סעיף קטן ט״ו דעל קלפת מרנצי״ן שקורחין אותם בדבש, שמברך בורא פרי האדמה. אבל הגמן אברהם סימן זה סעיף קטן י״ז חולק, וכתב דלא דמי, דהכא הקלפה נופלת, ובהמרנצי״ן

שערי הציון

(ט) עקר. אפלוגי השמן הוא מוסכם. ב״ח (ס״ג). מגן אברהם (סק״ט): (י) עקר. אפלוגי הוא המבואר. מגן אברהם (סק״י): (יא) שהכל. צריך עיון, דהא בגמרא דף ל״ט (ע״א) איתה בהדיא דמברך על מי סלקא בורא פרי האדמה. מגן אברהם (סק״י): ו (יב) הקפריסין. הוא קלפת הפרי, כמו קלפת אגוזים: (יג) בורא פרי האדמה. דאינן עקר הפרי. מכאן הביא ראיה הרב ט״ז לקמן בסימן ר״ד סעיף קטן ט״ו דעל קלפת מרנצי״ן שקורחין אותם בדבש, שמברך בורא פרי האדמה. אבל הגמן אברהם סימן זה סעיף קטן י״ז חולק, וכתב דלא דמי, דהכא הקלפה נופלת, ובהמרנצי״ן

(מ) לחם חמודות (מערכי יו״ט פ״ו אות ו): (מא) פשוט. ולא דמי לסעיף ב׳ דהלחם חמודות סובר שם [והובא בגמן אברהם (סק״ח)] דאף בתמוק לא מהני לברך בורא פרי העץ, שאני התם שלא נגמר הפרי, מה שאין כן הכא דאיירינן בפרי גמורה ודמי ממש לשקדים: ו (מב) ומכל מקום יש לברך עליהן בורא פרי האדמה, משום דנטעי להו אינשי גם אדעתא דלעלות תמרות [נמרא לו:]. ועין בברכי יוסף (סק״ה) שכתב דהכיום לא נטעי להו אינשי כלל אדעתא דעלין ותמרות, ויש לברך עליהן שהכל: (מג) חדושי רבי עקיבא איגר, משום דלהרבה פוסקים ברכתו בורא פרי העץ, עין שם. ועל העלין ותמרות יש לעיין בדבר, אף לפי מה שפסק הגמן אברהם לקמן בריש סימן ר״ו (סק״א) דעל דבר שאינו עקר הפרי יצא בדיעבד ברכת פרי העץ, דשמא אינן בכלל פרי עץ כלל, ובפרט על העלין שהם עלים בשלמא: (מד) דהגמן אברהם (סק״ב יז) והפמ״ג (א״א ס״ק יז), והאליה רבה (סי׳ רג סק״ב) שכתב בשם עולת תמיד (שם סק״ד) והחיי אדם (ח״א כלל נג ס״ק) פסקו דיש לברך עליהן פרי העץ, והש״ז (סי׳ רד ס״ק סו) והבגדי ישע (סק״ו) והגר״ז (ס״ט) והיד הקטנה (ברכות פ״ד ס״ק) והגמן גבורים (אלף המגן ס״ק יח) פסקו דיש לברך עליהן פרי האדמה, והעולת תמיד (סי׳ רג סק״ב) והאליה רבה (סי׳ רג סק״ב) והפרי מגדים (א״א ס״ק יז) פסקו דיש לברך עליהן שהכל: (מה) דרך החיים (דיני ברכת הנהנין ס״ה):

ליקוטי דברי הרב: א] בשו״ע הרב (ס״י בסוגריים) כתב דלסברת הט״ז אם השמן הוא הרוב אינו מברך כלום מפני שמזיק לגופו ואינו נהנה בשתיה זו כלל מפני שהשמן הוא הרוב, ולסברת המג״א מברך על האניגרון, וספק ברכות להקל [כדעת הט״ז שלא יברך כלל]. **ב]** ובשו״ע הרב (ס״י) כתב שאם מערב מי שלקות וחומץ לשתייה ומי שלקות הרוב ואין כוונתו לרפואה, מברך ברכת המי שלקות. **ג]** ובשו״ע הרב (ס״ט) מדמה קליפות אלו וכן קליפות חיצוניות של שאר פירות, כגון של רמונים, לקפריסין, ועל כן לכתחילה יברך בורא פרי האדמה, ואם בירך בורא פרי העץ יצא שספק ברכות להקל.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

וְהוֹצִיא מֵהֶם גַּרְעִינֵיהֶם, אֲפִלּוּ הָכִי לֹא נִשְׁתַּנֵּית בִּרְכָתָן וּמְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ וּלְבַסּוֹף בְּרָכָה מֵעֵין שָׁלֹשׁ. הַגָּה: וּלְפִי זֶה הוּא הַדִּין בְּלַטְוֶועֶרְן (מא) הַנִּקְרָא פָּווידְל״א מְבָרְכִין עֲלֵיהֶם בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ, (מב) וְיֵשׁ אוֹמְרִים לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם (יד) [יד] שֶׁהַכֹּל (תרומת הדשן סימן כ״ט ובית יוסף (ד״ה תמרים שכתשן) בשם הטור), וְטוֹב לָחוּשׁ לְכַתְּחִלָּה (מג) לְבָרֵךְ שֶׁהַכֹּל, אֲבָל אִם בֵּרַךְ בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ (טו) (מד) יָצָא, כִּי כֵן נִרְאֶה עִקָּר: ח פדְּבַשׁ (מה) הַזָּב מֵהַתְּמָרִים מְבָרֵךְ (מו) עָלָיו (טז) שֶׁהַכֹּל. וְכֵן (מז) עַל צמַשְׁקִין הַיּוֹצְאִין מִכָּל מִינֵי פֵּרוֹת חוּץ מִזֵּיתִים וַעֲנָבִים מְבָרֵךְ שֶׁהַכֹּל: ט (מח) קסוֹפֵי (יז) עֲנָבִים שֶׁאֵין מִתְבַּשְּׁלִין לְעוֹלָם, וְכֵן עַל (יח) [יח] רהַנּוֹבְלוֹת שֶׁהֵם תְּמָרִים (מט) * שֶׁבִּשְּׁלָם וּשְׂרָפָם הַחַם וְיָבְשׁוּ,

בְּאֵר הַגּוֹלָה

פ שָׁם בַּגְּמָרָא ל״ח (ע״א). צ תּוֹסָפוֹת שָׁם (ד״ה האי דובשא) וּשְׁאָר פּוֹסְקִים. ק שָׁם בַּגְּמָרָא (לח.). ר שָׁם וּכְתַנָּא קַמָּא (מ:).

בְּאֵר הֵיטֵב

הַקְּלִפָּה מִגּוּף הַפְּרִי וְרָאוּי לְאָכְלוֹ אֶלָּא שֶׁאֵין טוֹב כָּל כָּךְ, דְּגַם תּוֹךְ הַפְּרִי אֵינוֹ טוֹב בְּלֹא תִּקּוּן וְתַעֲרֹבֶת צוּקֶר, לָכֵן יְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ, עַיֵּן שָׁם. וְכֵן בִּתְשׁוּבַת פָּנִים מְאִירוֹת (ח״א) סִימָן ס״ה הִכְרִיחַ דִּמְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ דְּלֹא כְּט״ז. וּמָצָאתִי דְּיֵשׁ לְבָרֵךְ שֶׁהַכֹּל עַל מַרְנְצִי״ן מְרֻקָּחִין, וְכֵן נוֹהֲגִין בְּכָל מְדִינוֹת יִשְׁמָעֵאל. בְּאֵר הֵיטֵב אֲשֶׁר לְפָנַי [וְכֵן פָּסַק בְּסֵפֶר אֵלִיָּה רַבָּה (ס׳ רג סק״ב) לְבָרֵךְ שֶׁהַכֹּל עַל מַרְנְצִי״ן מְרֻקָּחִין]: ז (יד) שֶׁהַכֹּל. זֶהוּ דַּעַת תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן, וְהַיְנוּ דַּוְקָא בְּגַדְגְּדָנִיּוֹת כְּגוֹן פָּאווידְל״א שֶׁנִּתְבַּשְּׁלוּ וְנִמּוֹחוּ לְגַמְרֵי, אֲבָל בִּתְמָרִים שֶׁנִּתְמַעֲכוּ לֹא פָּלִיג הַתְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן, וּסְבִירָא לֵיהּ כְּהָרַמְבַּ״ם (ברכות פ״ח ה״ד) דִּמְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ, עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יח) וְעוֹלַת תָּמִיד (סק״ז): (טו) יָצָא. ט״ז (סק״ד) הֶאֱרִיךְ וְהֶעֱלָה דְּהַמְבָרֵךְ לְכַתְּחִלָּה בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ עַל הַפָּאווידְל״א שֶׁל פְלוֹימֶ״ן אוֹ קִירְשֶׁ״ן אֵין עָלָיו חֲשַׁשׁ וְשַׁפִּיר עָבִיד, כֵּיוָן שֶׁבִּרְכַּת בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ יֵשׁ לָהּ מַעֲלָה עַל בִּרְכַּת שֶׁהַכֹּל, וּבְכָל יוֹם אָנוּ נוֹהֲגִין כְּשֶׁמְּבַשְּׁלִין תַּפּוּחִים עַד שֶׁנִּתְרַסְּקוּ לְגַמְרֵי שֶׁמְּבָרְכִין עֲלֵיהֶם בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב סָעִיף י״ב בֵּין מְבֻשָּׁלִים וְכוּ׳, וּבְוַדַּאי הָווּ מְרֻסָּקִין עַל יְדֵי הַבִּשּׁוּל, וְלֵית כָּאן בֵּית מֵחוּשׁ בְּרָכָה לְבַטָּלָה. עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. וְהַבַּ״ח (ס״ה) פָּסַק דְּהַמְדַקְדֵּק בְּמַעֲשָׂיו יְבָרֵךְ עַל הַפָּאווידְל״א וְכַיּוֹצֵא בוֹ שֶׁהֵם מְרֻסָּקִין לְגַמְרֵי בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה, וְאִם בֵּרַךְ בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ אוֹ שֶׁהַכֹּל יָצָא, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן יַד אַהֲרֹן (הגה״ט) מַה שֶּׁהִקְשָׁה עַל הַט״ז (שם) [וְעַיֵּן בְּסֵפֶר אֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק יב) שֶׁהִשִּׂיג עַל ט״ז בְּעִנְיַן פָּאווידְל״א וּפָסַק כְּדַעַת רַמָ״א]: ח (טז) שֶׁהַכֹּל. דְּזֵעָה בְּעָלְמָא הוּא, דְּאֵין נִקְרָא מַשְׁקֶה אֶלָּא הַיּוֹצֵא מֵהַזֵּיתִים וַעֲנָבִים בִּלְבַד: ט (יז) עֲנָבִים. וְלֹא דָּמֵי לְבֹסֶר בְּסָעִיף ב׳ דִּמְבָרְכִין עָלָיו בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה, שֶׁאנֵי בֹּסֶר דְּעוֹמֵד לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ מַשְׁקֶה דְּאִשְׁתַּנֵּי לְעִלּוּיָא, דְּהַיְנוּ יַיִן שֶׁמְּבָרְכִין עָלָיו בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן, מִשּׁוּם הָכִי דַּיּוֹ דְּמוֹרִידִין אוֹתוֹ מַעֲלָה אַחַת וּמְבָרְכִין בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּסוֹפֵי עֲנָבִים שֶׁעוֹמְדִים לַעֲשׂוֹת חֹמֶץ, לָכֵן מְבָרְכִין שֶׁהַכֹּל: (יח) הַנּוֹבְלוֹת. עַיֵּן יַד אַהֲרֹן (הגב״י) שֶׁהֶאֱרִיךְ בָּזֶה:

שַׁעֲרֵי תְשׁוּבָה

ז [יד] שֶׁהַכֹּל. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בְּשִׁיּוּרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגב״י סק״ט) וּבִתְשׁוּבוֹתָיו סִימָן ס״ד מַה שֶּׁכָּתַב בָּזֶה: ט [יח] הַנּוֹבְלוֹת. עַיֵּן בְּפָנִים מְאִירוֹת חֵלֶק א׳ סִימָן ס״ה וּבְהַקְדָּמַת סֵפֶר חָק יוֹסֵף וּבְשַׁעַר אֶפְרַיִם סִימָן כ״ג וּבְיַד לְבָרֵךְ שֶׁהַכֹּל, וְעַיֵּן בְּיַד אֶפְרַיִם מַה שֶּׁכָּתַב בָּזֶה:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

בַּיָּד וְעָשָׂה וְכוּ׳. פֵּרוּשׁ, אַף שֶׁנִּתְרַסֵּק עַל יְדֵי זֶה לְגַמְרֵי, אֲפִלּוּ הָכִי מְבָרְכִין פְּרִי הָעֵץ, מִשּׁוּם דְּכֵיוָן דַּעֲדַיִן מַמָּשָׁן קַיָּם, שַׁיָּךְ לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם פְּרִי הָעֵץ, וְהוּא הַדִּין לְעִנְיַן פְּרִי הָאֲדָמָה כְּגוֹן עֶרְ״ד עֶפִּי״ל שֶׁמְּעַכְּן וַעֲשָׂאָן כְּעִסָּה: (מא) הַנִּקְרָא פָּאווידְל״א. שֶׁעוֹשִׂין מִגַּדְגְּדָנִיּוֹת וּשְׁאָר מִינִים, שֶׁמּוֹצִיאִין גַּרְעִינֵיהֶן וּמְבַשְּׁלִין אוֹתָם (מה) עַד שֶׁהֵם נִמּוֹחוּ לְגַמְרֵי: (מב) וְיֵשׁ אוֹמְרִים לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם שֶׁהַכֹּל. בָּזֶה נֶחְלְקוּ הָאַחֲרוֹנִים, (מו) יֵשׁ מֵהֶם שֶׁסּוֹבְרִים דְּהַיֵּשׁ אוֹמְרִים לֹא פָּלִיג כִּי אִם אַפָּאווידְל״א מִשּׁוּם שֶׁנִּמּוֹחוּ לְגַמְרֵי וְלֹא נִכָּר צוּרָתָן כְּלָל, אֲבָל בְּדִין הַמְחַבֵּר דְּמַיְירֵי בִּתְמָרִים שֶׁנִּתְרַסְּקוּ שֶׁנִּכָּר תָּאֳרָן וְצוּרָתָן אַף כְּשֶׁמִּתְרַסְּקִין לְגַמְרֵי, מוֹדוּ דִּמְבָרֵךְ פְּרִי הָעֵץ, (מז) וְיֵשׁ מֵהֶם שֶׁסּוֹבְרִין דְּהַיֵּשׁ אוֹמְרִים פָּלִיג גַּם אַדִּין הַמְחַבֵּר, וּסְבִירָא לְהוּ דְּכֵיוָן דְּנִתְרַסְּקוּ לְגַמְרֵי מְבָרֵךְ שֶׁהַכֹּל. וּלְדִינָא אֵין נַפְקָא מִנַּהּ בָּזֶה, דְּאַף אִם נֵימָא דְּהַיֵּשׁ אוֹמְרִים פָּלִיג גַּם אַתְּמָרִים שֶׁנִּתְרַסְּקוּ, (מח) מִכָּל מָקוֹם לַהֲלָכָה קַיְּמָא לָן כְּדַעַת הַמְחַבֵּר דְּהֵיכָא שֶׁמַּמָּשָׁן קַיָּם לֹא נִשְׁתַּנֵּית בִּרְכָתָן, וְרַק בְּפָאווידְל״א שֶׁאָבַד כָּל צוּרָתוֹ וְלֹא נִכָּר כְּלָל מַה הוּא, אָז לְכַתְּחִלָּה מְבָרֵךְ שֶׁהַכֹּל וּכְהַכְרָעַת הָרַמָ״א, דִּבְבְרָכָה זוֹ יוֹצֵא עַל הַכֹּל בְּדִיעֲבַד, [אָכֵן לְעִנְיַן בְּרָכָה אַחֲרוֹנָה אֵין עֵצָה אִי אִתְרַמֵּי לְעִנְיַן דְּבָרִים שֶׁהוּא מִשִּׁבְעָה מִינִים, וּכְדְאִיתָא בְּסִימָן ר״ח סָעִיף י״ג דְּבִרְכַּת בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת אֵינָהּ פּוֹטֶרֶת מֵעֵין שָׁלֹשׁ וְלֹא מֵעֵין שָׁלֹשׁ פּוֹטֶרֶת בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת, אִם לֹא שֶׁיֹּאכַל גַּם פְּרִי מִשִּׁבְעַת הַמִּינִים וְגַם דָּבָר שֶׁבִּרְכָתוֹ בּוֹרֵא נְפָשׁוֹת רַבּוֹת לִפְטֹר גַּם אֶת זֶה מִמָּה נַפְשָׁךְ [פְּרִי מְגָדִים (מש״ז סק״ד)]. וְאִם אֵין לוֹ, נִרְאֶה לִי (מט) שֶׁיּוּכַל לְבָרֵךְ מֵעֵין שָׁלֹשׁ, כִּי כֵן מַשְׁמַע מִלְּשׁוֹן הָרַמָ״א דְּתוֹפֵס לְעִקַּר הַדִּין שֶׁבִּרְכָתוֹ פְּרִי הָעֵץ]: (מג) לְבָרֵךְ שֶׁהַכֹּל. וְעַל כֵּן מִינֵי אַגְרֶע״ס וַיְיגְדֶע״ס וּמַאלִינֶע״ס וְכַיּוֹצֵא בָּהֶם שֶׁשּׁוֹחֲטִין אוֹתָן וּמְרַקְּחִין אוֹתָם בִּדְבַשׁ וְצוּקֶע״ר, מְבָרְכִין עֲלֵיהֶם (נ) שֶׁהַכֹּל, כֵּיוָן שֶׁהֵם מְרֻסָּקִים וְנִמּוֹחִים לְגַמְרֵי וְאָבַד מֵהֶם צוּרָתָן, וּבְדִיעֲבַד אִם בֵּרַךְ עֲלֵיהֶם בִּרְכָתוֹ הָרְאוּיָה, יָצָא: (מד) יָצָא. וְאִם רֹב דֶּרֶךְ אֲכִילַת אוֹתָן פֵּרוֹת הוּא (נא) עַל יְדֵי רִסּוּק, אַף לְכַתְּחִלָּה מְבָרֵךְ בִּרְכָתוֹ הָרְאוּיָה, בֵּין לְעִנְיַן פְּרִי הָעֵץ אוֹ פְּרִי הָאֲדָמָה כְּגוֹן מַאֲכָל שֶׁמְּבַשְּׁלִין מִדְּלוּעִין שֶׁקּוֹרִין קִירְבֶּע״ס וְכֵן אִינְגְּבֶע״ר וּשְׁאָרֵי בְּשָׂמִים שְׁחוּקִים שֶׁאוֹכְלִין עִם צוּקֶע״ר, מְבָרְכִין בּוֹרֵא פְּרִי הָאֲדָמָה, וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן ר״ח סָעִיף ח׳ בְּהַגָּ״ה מְדִינִים אֵלּוּ: ח (מה) הַזָּב מֵהַתְּמָרִים. וְהוּא הַדִּין (נב) הַיּוֹצֵא עַל יְדֵי כְּתִישָׁה וּסְחִיטָה: (מו) עָלָיו שֶׁהַכֹּל. דְּמַה דִּכְתִיב בַּתּוֹרָה (דברים ח ח) 'זֵית שֶׁמֶן וּדְבַשׁ', הַיְנוּ תְּמָרִים הַיּוֹצֵא מֵהֶן דְּבַשׁ, אֲבָל דְּבַשׁ גּוּפָא זֵעָה בְּעָלְמָא הוּא וְאֵינוֹ בִּכְלַל פְּרִי: (מז) עַל מַשְׁקִין הַיּוֹצְאִין וְכוּ׳. כְּגוֹן יֵין תַּפּוּחִים וּכְהַאי גַּוְנָא, (נג) בֵּין אִי אִתְרַמֵּי שֶׁיָּצָא מֵאֲלֵיהֶן וּבֵין שֶׁיָּצָא עַל יְדֵי כְּתִישָׁה (נד) וּסְחִיטָה, בִּרְכָתָן שֶׁהַכֹּל, דְּזֵעָה בְּעָלְמָא הוּא, דְּאֵין נִקְרָא מַשְׁקֶה אֶלָּא הַיּוֹצֵא מִן הַזֵּיתִים וְהָעֲנָבִים בִּלְבַד: ט (מח) סוֹפֵי עֲנָבִים. הַיְנוּ (נה) עֲנָבִים הַנִּמְצָאִים בַּגְּפָנִים בִּימוֹת הַחֹרֶף שֶׁאֵין מִתְבַּשְּׁלִין לְעוֹלָם, וְעוֹשִׂין מֵהֶם חֹמֶץ: (מט) שֶׁבִּשְּׁלָם וּשְׂרָפָם וְכוּ׳. הַיְנוּ אשֶׁעַל יְדֵי שְׂרֵפַת הַחַם נִתְבַּשְּׁלוּ וְנִתְיַבְּשׁוּ (נו) וְנִשְׁתַּנּוּ לְקִלְקוּלָא [רַשִׁ״י (ברכות מ: ד״ה פרי)]

בֵּאוּר הֲלָכָה

שָׁם [וּלְפִי הַנִּרְאֶה שֶׁמִּמֶּנּוּ הֶעְתִּיק הָרַמְבַּ״ם דִּינוֹ], וְגַם הֶעְתִּיקוֹ הָאוֹר זָרוּעַ (ברכות לח.) לְדִינָא, וְכֵן הוּא גַּם כֵּן דַּעַת הָרִיא״ז בְּפִסְקֵי הֲלָכוֹת שֶׁלּוֹ, וְכֵיוָן דְּכָל אֵלּוּ מוּכָח מֵהֶם בְּהֶדְיָא דַּאֲפִלּוּ נִתְרַסְּקוּ לְגַמְרֵי לֹא נִשְׁתַּנֵּית בִּרְכָתָן, בְּוַדַּאי נְקִטִינַן כֵּן לְדִינָא, וּבִפְרָט דְּהָאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק יב) מְצַדֵּד דְּגַם רַשִׁ״י מוֹדֶה בְּדִינָא לְהָרַמְבַּ״ם. וּמַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה וְרַק בְּפָאווידְל״א וְכוּ׳, אַף דְּהַט״ז (סק״ד) דַּעְתּוֹ לְדִינָא דַּאֲפִלּוּ לְכַתְּחִלָּה יָכוֹל לְבָרֵךְ בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ, הַלְּבוּשׁ וְהַמָּגֵן אַבְרָהָם (שם) וְהָאֵלִיָּה רַבָּה (שם) וְהַגְּרָ״ז (שם) וְחַיֵּי אָדָם (שם) כֻּלָּם הֶחֱזִיקוּ לְדִינָא כְּפִסְקָ הָרַמָ״א דְּאִם נִמּוֹחַ לְגַמְרֵי וְלֹא נִכָּר צוּרָתוֹ כְּלָל יְבָרֵךְ שֶׁהַכֹּל, [וּרְאָיוֹתָיו שֶׁל הַט״ז כְּבָר דְּחָאוּהוּ הָאַחֲרוֹנִים, עַיֵּן בְּיַד אַהֲרֹן (הגה״ט) וְנֹהַר שָׁלוֹם (סק״י)]. וּמָצָאתִי לְהָרָאָ״ה (ברכות פ״ו לח.) בְּחִדּוּשָׁיו עַל הָרִי״ף שֶׁכָּתַב גַּם כֵּן דְּאִם נִתְרַסֵּק כָּל כָּךְ עַד שֶׁעָבְרָה צוּרָתָן מְבָרֵךְ שֶׁהַכֹּל, [וְכֵן מוּכָח מֵאַבּוּדַרְהַם (דיני ברכת בפה״א) הַמּוּבָא בְּמָגֵן אַבְרָהָם בְּסִימָן ר״ה סָעִיף קָטָן ט׳ עַיֵּן שָׁם], וְהַגַּם דְּמִסְתַּבְּרָא בִּפְשִׁיטוּת דְּהָרָאָ״ה סוֹבֵר כֵּן מֵעִקַּר הַדִּין, מִכָּל מָקוֹם אֵין לָזוּז מִדִּבְרֵי הָרַמָ״א שֶׁהֶחְלִיט דְּנִרְאֶה לוֹ לְעִקָּר דְּאִם בֵּרַךְ בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ יָצָא:

ט * שֶׁבִּשְּׁלָם וּשְׂרָפָם וְכוּ׳. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק מט) בְּמַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּשֵׁם יֵשׁ מְפָרְשִׁים שֶׁפֵּרְשׁוּ דְּהוּא מִין תְּמָרִים שֶׁאֵין מִתְבַּשְּׁלִין עַל הָאִילָן וְנוֹתְנִין אוֹתָן בְּעָפָר אוֹ בְּתֶבֶן לְהִתְחַמֵּם וְכוּ׳. וְדַע, דְּמִדִּבְרֵי (הַלֶּחֶם חֲמוּדוֹת)

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ז (מס) תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן וּמָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יח): (מו) לְבוּשׁ וּמָגֵן אַבְרָהָם (שם) וְאֵלִיָּה רַבָּה (ס״ק יב): (מז) שְׁיָרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה (הגב״י סק״ט) וְעוֹלַת תָּמִיד (סק״ז) וְלֶחֶם חֲמוּדוֹת (ברכות פ״ו אות מ) וְנַחֲלַת צְבִי וְהַגְּרָ״א, וְכֵן מוּכָח בְּבֵית יוֹסֵף (ד״ה תמרים שכתשן) וּתְרוּמַת הַדֶּשֶׁן: (מח) עַיֵּן בֵּאוּר הֲלָכָה (ד״ה תמרים): (מט) אַף דִּבְפְרִי מְגָדִים (מש״ז סק״ד) נִשְׁאַר בָּזֶה בְּצָרִיךְ עִיּוּן, הַנִּרְאֶה לַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי כְּתַבְתִּי: (נ) מַאֲמַר מָרְדְּכַי (ס״ק יד) וְנִשְׁמַת אָדָם בִּכְלָל נ״א (ס״ח): (נא) הַגְּרָ״ז (ס״ז) וְחַיֵּי אָדָם (שם), וְכֵן מוּכָח בִּתְרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן כ״ט: ח (נב) עַיֵּן בֵּית יוֹסֵף (ד״ה ועל דבש) וְט״ז (סק״ה) וְהַגְּרָ״א: (נג) כֵּן מוּכָח מִבֵּית יוֹסֵף (שם) וְט״ז (שם). וְאִם שָׁרָה הַפֵּרוֹת בְּמַיִם וְקָלַט הַמַּיִם טַעַם הַפֵּרוֹת, יִתְבָּאֵר בְּסָעִיף י׳. וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן ר״ה סָעִיף קָטָן ו׳ בְּמָגֵן אַבְרָהָם וּבְמִשְׁנָה בְּרוּרָה שָׁם (סק״ח): **(נד) וְאוֹתָן פֵּרוֹת שֶׁרֹב אֲכִילָתָן הוּא עַל יְדֵי סְחִיטָה, דַּעַת הָרַשְׁבָּ״א** (ברכות לח. ד״ה דבש של תמרים) **דִּמְבָרְכִין עַל מֵימֵי סְחִיטָתָן כְּמוֹתָן, אֲבָל לְדַעַת הָרֹא״שׁ** (פ״ו סי׳ יח) **בְּכָל גַּוְנֵי מְבָרֵךְ שֶׁהַכֹּל, וְכֵן סְתַם הַמְחַבֵּר לְקַמָּן** בְּסִימָן ר״ה סָעִיף ג׳, עַיֵּן שָׁם בִּפְרִי מְגָדִים (מש״ז סק״ד) וְהַגְּרָ״א (ס״ג), **וְאֶפְשָׁר דְּרַק מִטַּעַם סְפֵקָא סְתַם הָכִי**, דִּבְבִרְכַּת שֶׁהַכֹּל בְּוַדַּאי יוֹצֵא. אַחַר כָּךְ מָצָאתִי שֶׁכֵּן כָּתַב בְּמַאֲמַר מָרְדְּכַי (סי׳ רה סק״ה) **וְנַפְקָא מִינַּהּ לְעִנְיַן דִּיעֲבַד, וְצָרִיךְ עִיּוּן**: ט (נה) רַשִׁ״י חֻלִּין ק״כ (ע״ב ד״ה סיתווניות): (נו) מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק כא):

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] וּבְשַׁעַר הַצִּיּוּן (ס״ק נז): וּבא״ר כתב דשניהם אמת. וכן בשו״ע הרב (ס״ו) הביא ב׳ הפירושים: אבל הנובלות שהם פירות שנשרפו מהחום ונבלו ונפלו מן האילן קודם שנתבשלו וכן מין תמרים שאין מתבשלין על האילן אלא תולשין אותן ועושים אותם כומר בארץ ומתבשלין או נותנים אותם למחצלאות להתחמם עד שיתבשלו וכו׳ מברכין עליהם שהכל נהיה בדברו.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah